

## Ses Eğitimi Derslerine Yönelik Yaratıcı Drama Etkinlikleri: Sesin Oluşumu ve İnsan Sesi Konusu Örneği

*Creative Drama Activities for Voice Training Courses: An Example on Sound Formation  
and the Human Voice*

Sercan ÖZKELEŞ 

Sorumlu Yazar | Corresponding Author

Doç. Dr. | Assoc. Prof. Dr.

Ordu Üniversitesi, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi  
Ordu University, Faculty of Music and Performans Arts  
Ordu, Türkiye

sercanozkeles@odu.edu.tr | 0000-0003-2845-5667

Ayşe TÜRKMEN AKKAŞ 

Tiyatro Oyuncusu | Theatre Actress

Ordu Büyükşehir Belediyesi, Kültür Sanat ve Turizm  
Dairesi Başkanlığı,  
Ordu Metropolitan Municipality, Department of  
Culture Arts and Tourism  
Ordu, Türkiye

ayseturkmenakkasodu@gmail.com | 0000-0002-2080-0764

### Makale Bilgileri | Article Information

**Makale Türü:** Araştırma Makalesi

**Geliş Tarihi | Received:** 16.11.2024

**Yayın Tarihi | Published:** 31.12.2024

**İntihal:** Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

**Hakem Değerlendirmesi:** Dış bağımsız.

**Katkı Oranı | Contribution:** S.Ö. %50; A.T.A %50

**Etik Beyanı:** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. Bu çalışma Ordu Üniversitesi'nde Doç. Dr. Sercan ÖZKELEŞ danışmanlığında ikinci yazarın 30.07.2024 tarihli "Üniversitelerin Müzikle İlgili Bölümlerinde Ses Eğitimi Derslerine Yönelik Yaratıcı Drama Etkinlikleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Çıkar Çatışması:** Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

**Finansman:** Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.

**Article Type:** Research Article

**Kabul Tarihi | Accepted:** 26.12.2024

**Yayın Sezonu | Season:** Aralık / December

**Plagiarism:** The paper has been reviewed by at least two referees and scanned via software.

**Peer-review:** Externally peer-reviewed.

**Lisans | Copyright:** CC BY-NC 4.0

**Ethical Statement:** Ethical principles were followed during the preparation of this study. This study is derived from Ordu University, Assoc. Prof. Sercan ÖZKELEŞ supervised by the second author's master's thesis entitled "Creative Drama Activities for Voice Education Courses in Music Related Departments of Universities", dated 30.07.2024.

**Declaration of Interests:** The author(s) have no conflicts of interest to declare.

**Funding:** No funds, grants, or other support was received.

**Atf | Citation:** Özkeleş, S., Türkmen Akkaş, A. (2024). Ses eğitimi derslerine yönelik yaratıcı drama etkinlikleri: sesin oluşumu ve insan sesi konusu örneği. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 25(55), 291-305.

<https://doi.org/10.70854/sobbiad.1586254>

### Abstract

Voice training courses are traditionally conducted using conventional methods, primarily focusing on the transfer of technical knowledge and practical applications. However, contemporary educational approaches emphasize the adoption of student-centered methods that promote active learning. Due to the limitations of traditional teaching methods in voice training and the insufficient active involvement of students in the learning process, it is believed that incorporating creative drama activities into voice training courses can enhance students' engagement and more effectively develop their voice training skills. The aim of this study is to design a creative drama activity addressing the topics of sound formation and the human voice, which can be utilized in voice training courses offered in music-related departments at universities. The study was conducted as a descriptive research using a general survey model, and data were collected through document analysis. Based on a literature review on the integration of creative drama techniques into voice training courses, a creative drama activity was designed to address the topics of sound formation and the human voice. As a result, the activity, systematically designed using creative drama techniques, provides comprehensive knowledge about sound formation and the human voice. It aims to help students recognize the anatomical structures involved in voice production such as vocal cords, resonance chambers, and articulators and understand their roles in sound production.

**Keywords:** Creative Drama, Voice Training, Sound Formation, Human Voice, Creative Drama Activities

### Öz

Ses eğitimi dersleri genellikle geleneksel yöntemlerle yürütülmekte olup, bu yöntemler çoğunlukla teknik bilgi aktarımı ve pratik uygulamalar üzerine odaklanmaktadır. Ancak günümüz eğitim yaklaşımları, öğrenci merkezli ve aktif öğrenmeyi teşvik eden yöntemlerin kullanımını vurgulamaktadır. Geleneksel ses eğitiminde öğretim yöntemlerinin sınırlı kalması ve öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde yeterince aktif rol alamamaları nedeniyle, ses eğitimi derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılmasıyla, öğrencilerin öğrenme süreçlerine daha aktif katılımları ve ses eğitimi becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirilebileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerinde verilen ses eğitimi derslerinde kullanılacak sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik yaratıcı drama etkinliği tasarlamaktır. Çalışma, genel tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak tasarlanmış, veriler doküman inceleme yoluyla toplanmıştır. Yaratıcı drama tekniklerinin ses eğitimi derslerine entegrasyonu üzerine yapılan literatür taraması sonucunda ses eğitimi derslerinde kullanılmak üzere sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik yaratıcı drama etkinliği tasarlanmıştır. Sonuç olarak bu çalışmada yaratıcı drama tekniklerinin sistematik biçimde kullanılmasıyla oluşturulan etkinlikte, sesin oluşumu ve insan sesi hakkında kapsamlı bilgiler sunulmaktadır öğrencilerin ses telleri, rezonans boşlukları ve artikulatorler gibi ses organlarının ile anatomik yapıyı tanımasını ve bu organların ses üretimindeki rollerini anlamaları hedeflenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Yaratıcı Drama, Ses Eğitimi, Sesin Oluşumu, İnsan Sesi, Yaratıcı Drama Etkinlikleri.

### Giriş

Yaratıcı drama, öğrencilerin öğrenme sürecine daha aktif katılmalarını sağlarken, aynı zamanda onların özgüvenini, iletişim becerilerini ve problem çözme yeteneklerini geliştirmeye yönelik bir öğretim stratejisidir. Drama teknikleri, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel öğrenme deneyimlerini zenginleştirir.

Yaratıcı drama, bireylerin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini destekleyen etkili bir eğitim yöntemidir. Geçmişten günümüze gelişen bu yöntem, katılımcıların kendilerini ifade etmelerini, problem çözme becerilerini geliştirmelerini ve empati yeteneklerini artırmalarını sağlar.

Modern eğitimde önemli bir yer tutan ve öğrencilerin aktif katılımını sağlayan yaratıcı dramanın kökenleri, 1911 yılında İngiliz köy öğretmeni Harriet Finlay-Johnson'un "make believe play" (öyleymiş gibi yapma) biçiminde öğrencileriyle gerçekleştirdiği ders işleme yöntemine dayanır. Finlay-Johnson'un 1913'te yayımladığı

“The Dramatic Method of Teaching” adlı kitabı, onun bu alandaki öncülüğünü ve drama eğitiminin temellerini attığını gösterir (Sapmaz ve Adıgüzel, 2021: 231).

1960'larda Dorothy Heathcote, yaratıcı drama konusunu yeniden gündeme getirmiş ve yöntemi asıl biçimine kavuşturmuştur; Heathcote, drama eğitiminde disiplin ve kuralların önemini vurgularken, Slade (1954), Finlay-Johnson'ın "make believe play"ine doğallık boyutunu katarak doğaçlama tekniklerinin eğitimde kullanılmasına önayak olmuş; Way (1967) ise sınıfta drama uygulamalarına duygusal yaşantıları ekleyerek öğrencilerin dikkat ve imgeleme güçlerinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Metinnam, 2011).

Heathcote'un yaklaşımı, bireylerin kendilerini ifade etme özgürlüğünü kazanmaları gerektiği düşüncesine dayanır. Heathcote, öğrencilere güçlerini kullanmayı kademeli olarak öğretir ve bu süreçte duyguların gerçek ve samimi olmasına büyük önem verir (Bolton, 1979'dan akt: Sapmaz ve Adıgüzel, 2021). Bu yöntem başlangıçta eleştirilmiş olsa da zamanla eğitimde drama kullanımının etkili bir araç olduğu çeşitli disiplinlerde yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur.

Türkiye'de yaratıcı drama, 1980 öncesi ve sonrası olarak iki dönemde incelenebilir. Cumhuriyet döneminde temsil, dramtizasyon, rol oynama, doğaçlama, okul tiyatrosu gibi kavramlar yaratıcı drama ile karıştırılmış veya ayrılmış gibi değerlendirilmiştir. Bu dönemde yapılan dramatik etkinlikler, tamamen yaratıcı drama olarak adlandırılmamalıdır. Dramtizasyonun eğitimde kullanımı, Osmanlı döneminin son yıllarına kadar uzanır. 1908'de Baltacıoğlu, İstanbul'da okullarda tiyatroya yer vermiş ve Meşrutiyet dönemi eğitim programlarına “Tarihi Temsiller” ekletmiştir (Çoruh, 1950).

Cumhuriyet döneminde, dramatik gösterilerin eğitim ve öğretimde kullanımı 1926 İlkokul Programında yer almıştır. 1948 İlkokul Programı'nda ise dramtizasyonun çeşitli derslerde kullanılmasının önemi vurgulanmıştır. 1950'de Selahattin Çoruh, “Okullarda Dramtizasyon” adlı kitabıyla dramtizasyonun okullardaki kullanımını ve önemini ayrıntılı olarak ele almıştır (Çoruh, 1950).

Türkiye'de yaratıcı dramanın çağdaş anlamda ilk adımları, Prof. Dr. İnci San ile tiyatro oyuncusu Tamer Levent'in ortak hareketi ile olmuştur. 1982'de bu iki önemli isim bir araya gelerek yaratıcı drama adına önemli bir girişimde bulunmuşlardır. İnci San, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı olarak, çocuklarda, yetişkinlerde ve sanatçılarda yaratıcılığın gelişimi üzerine çalışmalar yapmıştır. Tamer Levent ise Devlet Tiyatrosu sanatçısı olarak yaratıcılık ve doğaçlama yöntemleri üzerine odaklanmıştır (San, 1990). Türkiye'de yaratıcı drama, Prof. Dr. İnci San ve tiyatro sanatçısı Tamer Levent'in çalışmalarıyla temelleri akademik anlamda atılmış ve eğitimdeki yerini almıştır.

Yaratıcı drama alanında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bugüne önemli katkılarda bulunan diğer akademisyenler ve uzmanlar, bu alandaki çalışmaların gelişmesine ve yaygınlaşmasına büyük ölçüde destek olmuşlardır. Bu önemli isimlerden başlıcaları şunlardır; Doç. Dr. H. Ömer Adıgüzel, Prof. Dr. Ayla Oktay, Prof. Dr. Ayşe Okvuran, Doç. Dr. Tülay Üstündağ, Prof. Dr. Belma Tuğrul, Dr. Necdet Neydim, Dr. Ahmet Yıldız, Doç. Dr. Sermin İldan Ertekin, Prof. Dr. Gönül Sakız, Dr. Serap

Kurban, Dr. İbrahim Yıldırım, Dr. Mine Erden, Dr. Canan Demir, Prof. Dr. Selahattin Çoruh, Prof. Dr. Betül Aksu, Dr. Emel Ömeroğlu.

Yaratıcı dramanın da müzik gibi eğitimde olumlu etki sağladığı görülmektedir. Çünkü yaratıcı dramada kendini açık bir biçimde ifade edebilmek, kendi yeteneklerinin farkında olup yönetmek, empati kurabilmek, çevresiyle iletişim kurabilmek, kendine güven, öğrenmek gibi kazanımlar bulunmaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirmek için akademik müzik eğitiminde de yaratıcı drama kullanılarak eğitim verilebilir. “Geleneksel eğitim sistemlerinde ezbercilik sebebiyle öğrencilerin yaratıcılık özellikleri kaybolmaktadır. Öğrenme ve öğretme ortamları öğrencinin kendisinin bilgi ve becerilerini göstereceği ve kendi yaratıcılıklarını ortaya koyabileceği şekilde düzenlenmelidir” (Doğan, 2020).

Bu bağlamda geleneksel ses eğitiminde de öğretim yöntemlerinin sınırlı kalması ve öğrencilerin, eğitim-öğretim sürecinde yeterince aktif rol alamamaları nedeniyle, ses eğitimi derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılmasıyla, öğrencilerin öğrenme süreçlerine daha aktif katılımları ve ses eğitimi becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın amacı, üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerinde verilen ses eğitimi derslerinde kullanılacak, sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik yaratıcı drama etkinlikleri tasarlamaktır. Etkinlik aracılığıyla ses eğitimi derslerine yönelik yenilikçi ve etkili öğretim materyalleri oluşturmak, öğrencilerin ses eğitimi süreçlerinde daha aktif katılım sağlamalarını teşvik etmek ve ses eğitimi alanında yaratıcı drama kullanımına yönelik literatürün zenginleştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, araştırma; ses eğitimi derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanımının, öğrencilerin öğrenme süreçlerine ve vokal gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir, ses eğitimi alanında yenilikçi ve etkili bir öğretim yönteminin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

## 1. Ses Eğitimi

Ses eğitimi, müzik eğitiminin temel taşlarından biridir ve müzikle ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin vokal yeteneklerini geliştirmek için kritik bir öneme sahiptir. Bu eğitim, doğru tekniklerin öğretilmesi, ses sağlığının korunması ve vokal performansın iyileştirilmesi gibi birçok hedefi içerir. Ses eğitimi dersleri, genellikle geleneksel yöntemlerle yürütülmekte olup, bu yöntemler çoğunlukla teknik bilgi aktarımı ve pratik uygulamalar üzerine odaklanmaktadır. Ancak günümüz eğitim yaklaşımları, öğrenci merkezli ve aktif öğrenmeyi teşvik eden yöntemlerin kullanımını vurgulamaktadır.

Ses eğitimi, sesin etkili ve doğru bir şekilde öğretilmesini amaçlayan, kendi içerisinde sesin anatomisinden artikülasyona, doğru konuşmadan şarkı söylemeye pek çok alt başlıkları olan önemli bir disiplindir. Bu disiplin, sadece şarkı söyleyenler veya profesyonel konuşmacılar için değil, aynı zamanda öğretmenler, yöneticiler ve diğer meslek grupları için de büyük önem taşır. Ses eğitimi, doğru nefes tekniklerinden, ses tellerinin sağlıklı kullanımına, artikülasyondan, rezonansa kadar geniş bir yelpazede bilgi ve beceri kazandırmayı hedefler. Ses eğitimi, bireylerin konuşma ve şarkı söyleme esnasında seslerini yaşam deneyimlerinden yola çıkarak kendi fiziksel yapılarına uygun şekilde kullanabilmeleri için gereken istenilen kazanımların öğretildiği, önceden

belirlenmiş kurallar ve metotlarla, planlanmış hedeflere yönelik olarak uygulanan düzenli bir etkileşim sürecidir (Töreyin, 2021: 13).

Ses eğitimi günlük yaşamda da bireyler üzerinde çeşitli olumlu etkilere sahiptir. İlk olarak, ses eğitimi, topluluk önünde konuşma veya şarkı söyleme korkusunu azaltır ve bireylerin kendilerini daha rahat ifade etmelerini sağlar. İkinci olarak, ses eğitimi, iletişim becerilerini geliştirir. Bireylerin seslerini doğru ve etkili bir şekilde kullanmaları, mesajlarını daha net ve anlaşılır bir şekilde iletmelerini sağlar. Üçüncü olarak, ses eğitimi, ses sağlığını korur. Bireylerin ses tellerine zarar vermeden konuşmalarını ve şarkı söylemelerini sağlar. Bu da uzun vadede ses sağlığının korunmasına yardımcı olur. Eğitilmiş ve yetenekli bir şarkıcı, sesini kullanırken nefes sistemini de entegre eder. Sağlıklı nefes alıp vermenin, sağlıklı bir ses tonu elde etmede doğrudan etkili olduğunu bilir. Bu süreçte bazı kasların aktif, bazılarının ise pasif olması gerektiğinin farkındadır. Bu nedenle, tüm vücudunu uyum içinde çalıştırır. Bu, zor bir enstrüman çalmakla aynı anlama gelir (Sabar, 2008).

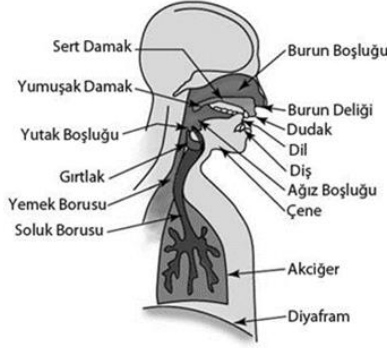
## 2. Sesin Oluşumu ve İnsan Sesi

Ses, titreşimlerin hava, su veya katı cisimler gibi bir ortam üzerinden yayılmasıyla oluşur. Fiziksel olarak, ses bir dalga formudur ve mekanik dalgalar sınıfına girer. Bir kaynak, örneğin bir müzik aleti veya bir insan sesi, titreştiğinde, bu titreşimler çevresindeki ortamı da titreştirir. Bu titreşimler, ortamda dalgalar halinde yayılır ve bu dalgalar kulak zarımıza ulaştığında, duyma sürecini başlatan sinyallere dönüşür. Ses dalgalarının frekansı, dalga boyu ve genliği, sesin tonunu, yüksekliğini ve şiddetini belirler.

Ses, bir enerji türüdür. Genel olarak işitme organı tarafından duyulabilen her titreşim ses olarak kabul edilmelidir. Sesin varlığından bahsedebilmemiz için “çalışır durumda bir kulak ve beyin, onları uyurabilecek bir ses kaynağı ve bu ses kaynağından kulağı uyarıya yetecek şiddette iletilmesini sağlayacak bir ortamın” olması gerekir (Zeren, 1995’den akt; İleri, 2014: 5).

Elbette bu sesin, insan tarafından duyulması durumu için geçerlidir. Kulak ve beyin yerine geçebilecek düzeneklerle de (mikrofon, kayıt cihazı vb. ses işleyici araçlar) çalışılması durumunda da biz duymasak dahi sesin varlığından söz edilebilir. Ses havanın titreştirilmesi ile meydana gelir. Örneğin masa üzerine vurulduğunda, gergin bir tele uygulanan kuvvetle (çekerek, iterek veya rüzgar yoluyla) nesnenin çevresindeki hava moleküllerinin uzayda sıkışmasına ve genişmesine yol açar. Bu etki, çevresindeki diğer moleküllere iletir. Bu basınç değişiklikleri, ses kaynağından başlayarak her bir yöne doğru ses dalgaları oluşturur (Karaosmanoğlu, 2017). Hava yoluyla taşınan bu dalgalar insan kulağına (aslında kulak zarını titreştirir) veya onun yerine geçebilecek bir cihaza ulaştığında ise bu dalgalar ses olarak yorumlanır. Oksijensiz bir ortamda oluşan dalgaların iletimi söz konusu olmayacağından sesin varlığından da söz edemeyiz. İnsanda sesin oluşabilmesi için öncelikle karındaki kaslar, diyafram, ardından akciğerlerin hareketiyle başlayan ve soluk borusu, ses telleri ve gırtlaktan yutağa, yutaktan da ağız boşluğu ve burun boşluğunun aynı zamanda ortak bir alanda çalışmasıyla ve havayı titreştirmesiyle meydana gelir (Talay, 2019)

Şekil 1: İnsanlarda ses üretim organları (del Pozon, 2008'dan akt: Şişman, 2014)



Konuşma esnasında, ciğerlerden çıkan hava, gırtlaktaki glotise oradan da yutak boşluğu, ağız boşluğu ve burun boşluğuna doğru hareket etmektedir. Ağız ve burundan çıkmaktadır (Şişman, 2014).

### 3. Yaratıcı Drama

Yaratıcı drama, bilgi aktarmanın haricinde anlamayı, kendini ifade etmeyi, yaratıcı düşünmeyi ve becerileri bir araya getiren bir süreçtir. Gerçekleşme şekli “deneyimleyerek ve uygulayarak” ya da “yaparak ve yaşayarak” şeklinde ifade edilebilir. Bu süreç, katılımcıların aktif olarak dâhil olduğu, etkili ve yoğun katılım gerektiren bir yöntemdir (Yorulmuş, 2016: Üstündağ, 2001).

Yaratıcı drama farklı şekillerde tanımlanmıştır. Yaratıcı drama genel olarak, “yaşam pratiğine ve oyuna dayalı bir eğitim yöntemidir” şeklinde tanımlanabilir. Bireyin empati yaparak çok yönlü gelişmesini sağlayan yaratıcı drama, öğrenme ve eğitim sürecinde aktif bir şekilde rol almayı, kendini ve olayları-durumları ifade etmeyi, yaşamı kendi deneyim ve yaşamından yola çıkarak farklı yönleriyle algılamayı, bireyin eğitim ve öğrenme isteğini arttırmayı amaçlayan ve gerçekleştiren bir yöntemdir.

Birey yaratıcı drama tekniğinde izleyici olmaktan çıkıp sürece aktif olarak gözlem, araştırma, tartışma, canlandırma ile katılmakta; kendini ve yaşadığı çevreyi tanımak ve öğrenmek için efor sarf etmektedir. Bireyin bu çabası sırasında analiz, sentez gibi zihinsel beceriler, yarışarak birlikte paylaşma, merak duyguları tetiklenmekte; başkalarının duyuş ve düşünceleri hissedilmektedir (Selvi, 1999'den akt: Delihananoğlu, 2021: 24).

Günümüz ihtiyaçlarında bireyler teknolojiyle birlikte görsel ve işitsel materyallerin kullanılmasıyla daha etkili öğrenmektedirler. Yaparak ve yaşayarak öğrenme en kalıcı öğrenme yöntemlerinden biri olarak bilinmektedir. Bu çalışmada geleneksel yöntemin dışındaki öğretim yöntemlerinden biri olan yaratıcı drama ile “yaparak ve yaşayarak öğrenme” tekniklerinin, çağın gerektirdiği teknolojik imkânları da kullanarak, lisans düzeyinde ele almanın önemi vurgulanmaktadır. Nitekim yaratıcı drama, eğitimde kullanılacak etkili yöntemlerden biridir ve öğrencilerin aktif katılımını, yaratıcılığını ve öğrenme motivasyonunu arttırmada önemli bir rol oynar. Yaratıcı drama, öğrencilerin öğrenme sürecine daha aktif katılmalarını sağlarken, aynı zamanda onların özgüvenini, iletişim becerilerini ve problem çözme yeteneklerini

geliştirmeye yönelik bir öğretim stratejisidir. Drama teknikleri, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel öğrenme deneyimlerini zenginleştirir.

Literatürde yaratıcı drama tekniklerinin çeşitli eğitim alanlarında başarıyla kullanıldığına dair birçok çalışma bulunmaktadır. Ünal (2024) çalışmasında, yabancı dil Almanca öğretiminde yaratıcı drama yöntemi tekniklerini uygulayarak, yabancı dili Almanca olan öğretmen adaylarının konuşma becerileri ve performansları üzerindeki etkisini incelemiş ve araştırmanın sonucunda yaratıcı drama tekniklerinin konuşma becerileri ve performanslarını geliştirmeye yönelik kullanılmasının öğretmen adaylarında akademik başarılarını arttırdığını ortaya koymuştur. Şan (2024), yaratıcı dramanın 60-72 aylık çocukların iletişim becerileri ve oyun davranışları üzerindeki etkisini araştırdığı deneysel çalışmasında, yaratıcı drama yoluyla verilen eğitim sonucunda iletişim becerileri ve oyun davranışları açısından deney grubu lehine olumlu sonuçlar elde etmiştir. Yılmaz (2024) ise, iş birliğine dayalı öğrenme tekniği “Birleşme-II” ve yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini incelediği çalışmasında, deney ve kontrol grubunun ilerleme puanlarının karşılaştırılması sonucunda hem birleşme-II hem de yaratıcı drama etkinliklerinin öğrenci başarılarının kontrol grubunda uygulanan etkinliklere göre anlamlı derecede arttırdığını ortaya çıkarmıştır. Görüşme ve gözlemler elde ettiği nitel verilerin analizinde ise deney gruplarında uygulanan etkinliklerin öğrencilerin duygularını, beklentilerini, değerlerini, iş birliği özelliklerini, hedefe dayalı ve örtük öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan araştırmalarda, yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin motivasyonunu artırarak, öğrenme sürecini daha eğlenceli ve etkili hale getirdiğini de göstermektedir. Konaklı'nın (2022) yaptığı deneysel araştırmada, yüzdeler konusunun yaratıcı drama etkinlikleriyle öğretilmesinin beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarıları, tutumları ve inançları üzerindeki etkisini incelemiş ve yaratıcı drama etkinliklerinin akademik başarıyı arttırmada ve matematiğe yönelik olumlu tutum ve inanç geliştirmede etkili olduğunu belirlemiştir. Ayrıca deney grubundaki öğrenciler, yapılan bu etkinlikleri eğlenceli bulduklarını ve matematik derslerinde bu tür etkinliklerle öğrenmek istediklerini de ifade etmişlerdir. Yamaç (2022), yaratıcı drama ile gerçekleştirilen okuma etkinliklerinin dördüncü sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve akıcı okuma becerileri üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında ise öğrencilerin okuduğunu anlama ve akıcı okuma becerilerini süreç içerisinde yapılan üç farklı ölçümle gözlemlemiştir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin okuduğunu anlama cevapları genellikle kısa veya ilgisiz cevaplardan, daha uzun, detaylı, tam ve doğru cevaplara doğru ilerlemiş ve öğrencilerin prozodi becerileri, dakikada okudukları kelime sayıları ve kelime tanıma yüzdeleri gelişmiştir. Bu duruma ek olarak öğrencilerin okur tepkilerinin son kitaplarda daha uzun ve detaylı olduğu, hikâyeyi yeniden anlatabildikleri, ana fikri belirleyebildikleri, hikâye ile kendi deneyimleri arasında bağ kurabildikleri görülmüş ve yaratıcı drama ile okuma sürecinde öğrencilerin; okumaya katılım isteği göstererek, okumayı severek, okuma sürecinde eğlenerek, ilgi ve merak duyarak motive oldukları ifade edilmiştir.

Yaratıcı drama ile ilgili eğitim biliminin çeşitli disiplinlerinde birçok çalışma yapılmasına karşın, müzik eğitimi alanında yapılan çalışmaların sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Var olan çalışmalar incelendiğinde ise, üniversite düzeyinde yapılan

çalışmaların (Yücesan 2016), okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim (Uzun, 2024; Takımcı, 2023; Doğan, 2020; Erdoğan, 2016; Eroğlu, 2018; Sever, 2010; Özcan, 2007) düzeyine kıyasla nicelik olarak daha az olduğu gözlenmiştir.

## 4. Yöntem

### 4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerinde verilen ses eğitimi derslerinde sesin oluşumu ve insan sesi konusunda kullanılabilir yaratıcı drama etkinliğinin tasarlanmasına yönelik genel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel çalışmalar araştırma konusuyla ilgili mevcut durumu saptamayı, olayı tasvir ederek problemi anlamayı amaçlar. Ne, nasıl ve kim sorularını yanıtlamaya çalışır. Sebep ve sonuç analizine girmedeği için niçin sorusunu sormaz (Arıkan, 2013: 22).

### 4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerindeki dersler oluşturmaktadır. Araştırmada seçkisiz olmayan örneklem yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış ve bu kapsamda çalışmanın örnekleme, araştırmanın amacına bağlı olarak, müzik eğitimi bölümlerinde yürütülen ses eğitimine yönelik derslerden oluşmaktadır.

### 4.3. Verilerin Toplanması

Veriler, doküman inceleme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 35). Doküman inceleme hem bir veri toplama yöntemi hem de bir analiz tekniği olarak kullanılmaktadır (O'leary, 2004: 177). Doküman inceleme yöntemi, fiziksel kaynakların kapsamını ve sınırlarını belirlemek, bu kaynakları belirli kategoriler altında sınıflandırmak, detaylı bir şekilde analiz etmek ve elde edilen bilgileri anlamlandırarak yorumlamak amacıyla kullanılan sistematik teknikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Payne & Payne, 2004: 60).

Bu kapsamda, yaratıcı drama ve ses eğitimi konularında mevcut literatür taranmış ve ilgili kaynaklar incelenmiştir. Ses eğitimi alanına yönelik literatür incelemesi neticesinde ikisi opera sanatçısı, biri profesör, biri doçent ve biri doktor olmak üzere beş ses eğitimcisine danışılarak ses eğitimi dersinde işlenen sesin oluşumu ve insan sesi konusuna ilişkin içeriklerin kapsam geçerliliği alınmıştır. Uzmanlardan gelen görüşler neticesinde sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik içeriklere son şekli verilerek yaratıcı drama etkinliği hazırlanmıştır.

### 4.4. Verilerin Analizi

Ses eğitimi derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin oluşturulmasına yönelik veriler doküman analizi tekniği kullanılarak; dokümanlara ulaşma, orijinalliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma olmak üzere beş aşamada analiz edilmiştir. (Forster, 1995'dan akt: Yıldırım ve Şimşek, 2013: 223)



Ses eğitimi derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına yönelik oluşturulan sesin oluşumu ve insan sesi etkinliğinde; etkinliğin adı, konusu, grubun özellikleri, etkinliğin süresi, mekânı, kullanılacak araç ve gereçleri, kullanılacak teknikler, etkinliğe giriş, hazırlık ve ısınma, canlandırma, görüş ve değerlendirme ve sonuç ve kapanış başlıklarına göre hazırlanmıştır.

Sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik hazırlanan yaratıcı drama etkinliğindeki başlıklar şu şekildedir:

*Etkinliğin adı:* Etkinliğin adı, katılımcıların ilgisini çekecek ve etkinliğin amacı ile ana temasını yansıtacak şekilde oluşturulmuştur.

*Konu:* Etkinliğin odaklanacağı belirli konuyu veya temayı tanımlar. Bu konu, dersin içeriği ile ilgili olabileceği gibi daha geniş bir tema da olabilir (örneğin, besteciler, müzik türleri, günlük terimleri, nüanslar vs.).

*Grup:* Etkinliğe katılacak olan kişilerin özelliklerini ve sayısını belirtir. Bu bilgiler, etkinliğin planlanması ve uygulanması açısından önemlidir. Örneğin, yaş grubu, sınıf seviyesi, katılımcı sayısı gibi bilgiler.

*Etkinlik Süresi:* Etkinliğin toplam ne kadar süreceğini belirtir. Bu süre, genel hatları ile hazırlık / ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamalarını kapsar.

*Mekân:* Etkinliğin yapılacağı yerin tanımını içerir. Bu, bir sınıf, açık alan, tiyatro sahnesi, salon veya başka bir uygun mekan olabilir.

*Kullanılacak Araç ve Gereçler:* Etkinlik sırasında ihtiyaç duyulacak tüm malzeme ve ekipmanları listeler. Örneğin, kostümler, sahne dekorları, müzik aletleri, kâğıt, kalem vb.

*Etkinlikte Kullanılacak Teknikler:* Etkinlik sırasında kullanılacak pedagojik ve dramatik teknikleri belirtir. Bu, rol yapma, doğaçlama, pandomim, dans gibi çeşitli yöntem ve teknikler olabilir.

*Kazanımlar:* Etkinlik sonucunda katılımcıların edinmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumları tanımlar. Bu kazanımlar eğitsel hedeflerle uyumlu şekilde olmalıdır.

*Etkinliğe Giriş:* Etkinliğin başlangıcını tanımlar. Katılımcılara etkinliğin amacı ve yapısı hakkında bilgi verilir ve onları etkinliğe hazırlamak için çeşitli aktiviteler yapılabilir. Bu bölümde, katılımcıların dikkatini çekmek ve onları motive etmek amaçlanır.

*Hazırlık ve Isınma:* Etkinlik öncesi yapılan hazırlık ve ısınma egzersizlerini içerir. Bu aşama, katılımcıların fiziksel ve zihinsel olarak etkinliğe hazır hale gelmesini sağlar. Isınma egzersizleri, katılımcıların enerjilerini yükseltir ve grup dinamiğini güçlendirir. Örneğin, şarkı söylemeden önce ses açma egzersizleri.

*Canlandırma:* Etkinliğin ana bölümünü canlandırma oluşturur. Katılımcılar belirlenen konular üzerinde rol yapma, doğaçlama ve diğer dramatik teknikler ile yaratıcı deneyimler ortaya koyar. Bu aşamada, katılımcılar aktif olarak etkinliğe katılır ve yaratıcı süreçlere dahil olurlar.

*Görüş ve Değerlendirme:* Etkinliğin sonunda yapılan değerlendirme ve görüşlerin paylaşılma sürecini tanımlar. Katılımcılar, deneyimlerini paylaşır ve etkinliğin hedeflerine ne kadar ulaşıldığı değerlendirilir. Bu bölümde, katılımcıların düşünceleri ve duyguları alınarak etkinliğin etkisi ölçülür.

*Sonuç ve Kapanış:* Etkinliğin sona erdiği bölümdür. Katılımcılara teşekkür edilir, etkinlik kısaca özetlenir ve bir sonraki adımlar hakkında bilgi verilir. Bu bölüm, etkinliğin tamamlandığını ve katılımcıların süreçten ne öğrendiklerini özetlemelerini sağlar.

## 5. Bulgular

Bu bölümde sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik; etkinliğin adı, konusu, grubun özellikleri, etkinliğin süresi, mekânı, kullanılacak araç ve gereçleri, kullanılacak teknikler, etkinliğe giriş, hazırlık ve ısınma, canlandırma, görüş ve değerlendirme ve sonuç ve kapanış başlıklarına göre hazırlanan yaratıcı drama etkinliğine yer verilmiştir.

Etkinlik Adı: Sesin Yolculuğu

Konu: Sesin oluşumu ve İnsan Sesi

Grup: Üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerinde ses eğitimi dersi alan öğrenciler

Etkinlik Süresi: 90 dakika (2 Ders saati)

Mekân: Geniş bir drama sınıfı veya salon

Kullanılacak Araç ve Gereçler:

- Yastıklar veya minderler (rahat oturma alanı oluşturulur)
- Yazı tahtası ve kalemler
- Müzik çalan cihazlar ve çeşitli müzik türlerine ait kısa parçalar
- Çeşitli küçük aksesuarlar (şapka, eşarp, şal vb.)
- Ses kayıt cihazı veya akıllı telefon
- Çizim için kâğıt ve kalemler

Kullanılacak Teknikler:

- Yaratıcı drama
- Rol oynama
- Doğaçlama
- Grup tartışması
- Ses ve beden egzersizleri
- Çizim

Kazanımlar:

·Sesin oluşumunda; ses tellerinin, rezonans boşluklarının ve artikülasyon rollerini açıklar.

·İnsan sesinin oluşum sürecini ve anatomisini tanımlar.

·Ses organlarını açıklar.

·Öğrenciler insan sesi ve sesin oluşum sürecini kavrarlar ve bu öğrendiklerini sanatsal bir biçimde ifade ederler.

·Ses tellerini, rezonans boşluklarını ve artikülasyonları canlandırır.

·Ses eğitiminde ses sağlığının önemini fark eder.

·Ses tellerinin titreşimi, rezonans boşlukları ve artikülasyonların işleyişini anlar.

·Ses organlarının işleyişini canlandırarak öğrenir.

·Sesin doğru kullanımı ve anatomisinin anlaşılması konusunda farkındalık kazanır.

·Sesin oluşumuna dair organları doğru bir şekilde çizer ve anlatır.

- Ses tellerinin titreşimlerini canlandırır ve kısa sahneler oluşturur.
- Rezonans boşluklarının sesin tınısını nasıl değiştirdiğini dramatize eder.
- Dil, dudaklar, damak ve dişlerin ses oluşumundaki rolünü canlandırır.
- Performanslarını değerlendirir ve geri bildirim alır.

#### Hazırlık ve Isınma:

##### Nefes Egzersizleri

- Öğrenciler çember oluşturacak şekilde oturur.
- Eğitmen, diyafram nefesi üzerinde durarak derin nefes alıp verme egzersizleri yaptırır.

- Ardından, nefes tutma ve kontrollü nefes verme çalışmaları yapılır.

##### Ses Egzersizleri

- Eğitmen, öğrencilerden farklı tonlarda sesler çıkarmalarını ister (mırıldanma, uğultu, vb.).
- Ses tellerini ısıtmak için basit vokal egzersizler (örneğin, “m” sesiyle titreşim yapma) yaptırılır.

#### Etkinliğe Giriş:

Eğitmen, sesin oluşum sürecinin önemini vurgulayan bir konuşma yapar. Ses tellerinin titreşimi, rezonans boşlukları ve artikülasyonun ses oluşumundaki kritik rollerini açıklar. Sesin doğru kullanımı ve anatomisinin anlaşılmasının, ses kalitesini ve performansını nasıl etkilediğini anlatır. Bu anlatım, ses tellerinin, rezonans boşluklarının ve artikülasyonun işleyişini gösteren görsellerle desteklenir. Eğitmen, doğru ve yanlış ses kullanımını örnekleyerek, ses eğitiminin önemini vurgular ve sağlıklı ses kullanımı konusundaki farkındalığı artırır. Ses organlarının yanlış kullanımında doğabilecek ses sağlığı problemlerinden bahseder.

#### Canlandırma:

##### İnsanın Ses Organları Çizim Yarışması

·Açıklama: Öğrenciler, sesin oluşumuna dair organların yer aldığı bir görseli inceleyip bu organların işlevleri hakkında bilgi aldıktan sonra, görseli hafızalarında tutarak çizeceklerdir.

·Yarışma Süreci: Bilgilendirme: Öğrencilere, larenks, farenks, akciğer, nefes yolu gibi sesi oluşturan organların yer aldığı detaylı bir görsel sunulacak ve bu organların işlevleri hakkında kısa bir ders verilecektir.

·Görsel İnceleme: Öğrenciler, sunulan görseli 5 dakika boyunca inceleyeceklerdir.

·Görsel Kapatma: İnceleme süresi sona erdiğinde görsel kapatılacak ve öğrencilere çizim için gerekli materyaller dağıtılacaktır.

·Çizim: Öğrenciler, 10 dakika süreyle, hafızalarında kalan bilgiler doğrultusunda sesin oluşum sürecini ve ilgili organları çizeceklerdir.

#### Yarışmayı Değerlendirme

·Bilimsel Doğruluk: Çizimlerin, sesin oluşum sürecini ve ilgili organları doğru bir şekilde yansıtmaları.

·Yaratıcılık: Öğrencilerin, öğrendiklerini özgün ve yaratıcı bir biçimde ifade edebilme yetenekleri.

·Detaylandırma: Çizimlerde, organların işlevleri ve birbirleriyle olan ilişkilerinin ne kadar detaylı bir şekilde anlatıldığı değerlendirilir.

Ses Telleri ve Titreşim Etkinlikleri

Öğrenciler gruplara ayrılır ve her grup ses tellerinin titreşimlerini canlandırır.

·Her grup, ses tellerinin nasıl titreştiğini gösteren kısa bir sahne oluşturur. Örneğin, bir grup, birbirine yaklaşan ve titreşen iki kişiyle ses tellerini canlandırabilir.

·Bir grup ezgisel bazı sesler çıkarırken diğer grup o seslerin tahmini titreşim hareketlerini canlandırabilir. Bu bölümde bir grubun üyeleri; hızlı, yavaş, staccato, legato gibi özelliklere sahip olan bazı eserleri seslendirirken diğer grup kendi aralarında görev dağılımı yaparak sesin oluşumuna dair süreçleri (nefes, ses telleri vs.) canlandırabilirler.

İnsan Sesinin Oluşumunda Rezonans Boşlukları

·Öğrencilerden, dersin başlangıcında teorik olarak öğrendikleri ses dalgalarının ağız, burun ve yutak boşluklarından nasıl geçtiğini dramatize etmeleri istenir.

·Gruplar ayrı ayrı rezonans boşluklarının sesin tınısını nasıl değiştirdiğini göstermek için farklı sahneler hazırlar. Örneğin, derin bir nefes ile ağız boşluğundan geçen bir sesin nasıl yankılandığını ve tınısının değiştiğini canlandırabilirler.

İnsan Sesinin Oluşumunda Artikülasyon

·Öğrenciler, dil, dudaklar, damak ve dişlerin ses oluşumundaki rolünü canlandıran kısa oyunlar hazırlar.

·Her grup, farklı harf ve kelimeleri seslendirirken artikülasyonun nasıl çalıştığını gösterir. Örneğin, “b” ve “p” seslerini çıkarırken dudakların nasıl hareket ettiğini dramatize edebilirler. “s” ve “z” harflerinin sağlıklı çıkması için diş yapısının önemi vurgulanabilir.

Görüş ve Değerlendirme:

·Öğrenciler gruplar halinde oturarak her grubun canlandırmalarını izlemişlerdir. Her grup, kendi performansını ve diğer grupların performanslarını değerlendirir.

·Gruplar yaptıkları canlandırmayı kısaca açıklar ve süreç hakkında bilgi verir. Diğer gruplar, izledikleri performans hakkında geri bildirimde bulunur. Bu geri bildirimler, olumlu ve yapıcı eleştiriler içermelidir. Her grubun performansını değerlendirir ve doğru bilgilerle eksiklikleri giderir. Tüm grupların katkıları değerlendirildikten sonra, genel bir özet yapılır ve öğrencilerin öğrendikleri bilgiler pekiştirilir.

Eğitmen öğrencilere aşağıda örneklenen geribildirim sorularını yöneltebilir:

·Hangi grup, ses teli titreşimini daha iyi şekilde canlandırdı?

·Rezonans boşluklarının sesin tınısındaki önemini anlatan hangi grup daha etkili bir performans sergiledi?

·Siz olsaydınız bu canlandırmalara neler ilave ederek anlatırdınız? Şeklinde sorular yönelterek geri bildirim alabilir.

Sonuç ve Kapanış:

Öğrenciler, rahatlama ve kısa nefes kontrolü egzersizleri yaparak etkinliği sonlandırır. Eğitmen, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri tekrar etmeleri için kısa bir özet yapar ve mutlaka önemli noktaları vurgular. Öğrencilerin soruları yanıtlanır ve eksik kalan konular açıklığa kavuşturulur.

## Sonuç

Araştırmada, üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerinde verilen ses eğitimi derslerine yönelik yaratıcı drama yöntemleriyle tasarlanan sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik etkinlik geliştirilmiştir. Bu etkinlikle, öğrencilerin ses eğitimi becerilerini daha etkili ve interaktif bir şekilde öğrenmelerine katkıda bulunabileceği; öğrencilerin vokal becerilerini geliştirme potansiyeline göre tasarlanarak yaratıcı drama tekniklerinin ses eğitimi derslerinde uygulamaya entegre edilebileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, sesin oluşumu ve insan sesi konusunu ele alan çalışmada, sesin oluşum süreci ve insan sesi içeriğine yönelik, yaşayarak öğrenme ilkesine dayalı ve işe vuruk kapsamlı bir bilgi etkinliği sunulmuştur; insan ses organları çizim yarışması ve ses tellerinin titreşimlerini dramatize eden etkinlikler aracılığıyla, öğrencilerin ses telleri, rezonans boşlukları ve artikülatörler gibi ses organlarını, anatomik yapıyı tanımalarını ve bu organların ses üretimindeki rollerini anlamaları hedeflenmiştir. Ses eğitimi derslerine yönelik yaratıcı drama yöntemleriyle tasarlanan, sesin oluşumu ve insan sesi etkinliğine ilişkin aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

1. Yaratıcı drama etkinliklerinin ses eğitimi derslerinde uygulanması hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin yaratıcılık ve öğrenme süreçlerine önemli katkılar sağlayabilir.

2. Çalışma, sesin oluşumu ve insan sesi konusuna yönelik yaratıcı drama etkinlikleri tasarlanmak üzere hazırlanmıştır. Yine ses eğitimi derslerinde öğrencilerin kendilerini alan içerisinde geliştirmelerine yönelik diğer konulara, kavramlara, terimlere, eserlere yönelik yaratıcı drama etkinlikleri oluşturulabilir.

3. Müzik bölümleriyle ilgili diğer derslere yönelik yaratıcı drama etkinlikleri hazırlanarak müzik eğitiminde yeni bakış açıları benimsenebilir.

4. Yaratıcı drama etkinliklerine yönelik seminerler, kurslar düzenlenebilir; hizmet içi eğitim seminerleri verilebilir. Özellikle bu araştırma ile ilgili ses eğitimi veren öğretmenlerin yaratıcı drama teknikleri konusunda eğitim almaları, bu tekniklerin derslere etkili bir şekilde entegre edilmesini sağlayacaktır.

5. Bu çalışmada geliştirilen yaratıcı drama etkinliklerinin etkinliğinin deneysel olarak test edilmesi, bu alanda daha somut verilerin elde edilmesini sağlayacaktır. Gelecekte yapılacak deneysel çalışmalar, yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin vokal becerilerine olan etkilerini daha net bir şekilde ortaya koyabilir.

6. Ses eğitimi derslerinde kullanılmak üzere, yaratıcı drama etkinliklerini içeren öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve yayımlanması önerilmektedir. Bu materyaller, öğretmenlerin derslerini daha yapılandırılmış ve etkili bir şekilde planlamalarına yardımcı olabilir. Materyallerin içerisine, adım adım etkinlik yönergeleri, görsel ve işitsel destekler ile değerlendirme kriterleri eklenmelidir. Ayrıca, bu materyaller dijital platformlarda da sunularak, geniş bir kitleye ulaşılabilir ve müzikle ilgili eğitimde teknolojinin kullanımını teşvik edebilir.

7. Yaratıcı drama etkinliklerinin etkisini artırmak için, farklı disiplinlerden uzmanlarla iş birliği yapılabilir. Psikoloji, eğitim bilimleri ve tiyatro gibi alanlardan

uzmanların katkıları, etkinliklerin teorik ve pratik açıdan zenginleştirilmesine yardımcı olabilir.

### Kaynakça

- Arıkan, R. (2021). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çoruh, S. (1950). *Okullarda dramatisasyon*. İstanbul: Işıl Matbaası.
- Delihananoğlu, M. (2021). *Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı drama ile ilişkili tutumları ile yaratıcı drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Devrim Şan, N. (2024). *60-72 aylık çocuklarda yaratıcı drama eğitiminin iletişim becerileri ve oyun davranışını desteklemedeki etkisi: örnek bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, A. (2020). *Müzikli yaratıcı drama eğitiminin okul öncesi çocukların öz güven düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Doğan, N. (2020). *Yaratıcı drama etkinliklerinin 7. sınıf öğrencilerinin sesli okumalarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Erdoğan, Ş. (2016). *Yaratıcı drama ve orff şubelverke uygulamalarının ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Eroğlu, A. A. (2018). *8-11 yaş çocuklarının müzik eğitiminde yaratıcı drama yöntemlerinin kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- İleri, S. (2014). *Müzik öğretmeni adaylarının ses kullanım alışkanlıkları ile ses hijyeni ve ses hastalıkları hakkında bilgi düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karaosmanoğlu, M. K. (2017). *Müzik aritmetiği ve ses sistemleri*. İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınları.
- Konaklı, H. N. (2022). *Yüzdeler konusunun yaratıcı drama etkinlikleriyle öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarı, tutum ve inançlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Metinnam, İ. (2011). *Yaratıcı drama alanında Brian Way'in drama anlayışının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- O'leary, Z. (2004). *The essential guide to doing research*. London: Sage Publications.
- Özcan, V. (2007). *Orff öğretiminin ve yaratıcı dramanın uygulandığı ve uygulanmadığı okullarda öğrencilerin müzik dersine olan tutumlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Payne, G., & Payne, J. (2004). *Key concepts in social research*. London: Sage Publications.
- Sabar, G. (2008). *Sesimiz eğitimi ve korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2): 573-582.  
[https://doi.org/10.1501/Egifak\\_0000000780](https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000780)
- Sapmaz, C. ve Adıgüzel, Ö. (2021). Harriet Finlay-Johnson'un drama yaklaşımı. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 16(2): 229-260.

- <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ydrama/issue/69156/1095201>
- Sever, Ö. (2010). *İlköğretim 3. sınıf müzik dersi müziksel yaratıcılık öğrenme alanı kazanımlarının edinilmesinde yaratıcı dramanın etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Şişman, B. (2014). *Sesini kaybetmiş hastaların, eski ses kayıtlarından özgün ses üretme algoritmasının (SÜA) geliştirilmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Takımcı, U. (2023). *Yaratıcı drama eğitiminin ortaöğretim dönemi çocuklarının tiyatral becerisine katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Talay, D. (2019). *Vokal patolojisi bulunmayan profesyonel ses kullanıcılarında ses terapisinin etkililiği*. Doktora Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Töreyin, A. M. (2021). *Ses eğitiminde metot ve uygulama*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Türkmen Akkaş, A. (2024). *Üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerinde ses eğitimi derslerine yönelik yaratıcı drama etkinlikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Uzun, N. B. (2024). *Yaratıcı dramaya dayalı müzik etkinliklerinin okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların duygusal zekâlarına etkisi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ünal, B. (2024). *Untersuchung zur entwicklung der sprechkompetenzen von deutschlernern mit hilfe der kreativen drama methode im fremdsprachenunterricht*. Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.
- Üstündağ, T. (2004). *Yaratıcı drama eğitimde niçin ve nasıl kullanılır?* Pegem Akademi Yayıncılık
- Yamaç, S. Ö. (2022). *Yaratıcı drama yönteminin ilkokul öğrencilerinin okuduğunu anlama ve akıcı okuma becerilerinin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yorulmuş, E. (2016). *Yaratıcı drama eğitim yönteminin temel tasarım stüdyosunda kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, M. (2024). *İş birliğine dayalı öğrenme tekniği birleşme-II ve yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin başarılarına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Yücesan, E. (2016). *Müzik terapi, şiir terapi ve yaratıcı drama uygulamalarının üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri üzerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zeren, A. (1995). *Müzik fizyği*. İstanbul: Pan Yayıncılık.